

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE GALATIANS

¹ Shíí Paul, des'a'íí nshłj, (doo nnee shides'a'go da, doo nnee bik'ehgo da, áídá' Jesus Christ la'íí Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa zhá bik'ehgo, án Jesus daztsaądí' naadiidzaago áyíílaahi;) ² Shíí hik'e odlą' bee shik'isyú bił nashkaihíí dawa, Galátiagee ínashood ha'ánáńséh nagoznłíí bich'į' k'eda'iilchii: ³ Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí la'íí bits'ą'dí' ilch'į'gont'ééhíí bee nohwich'į' goz'ąą le', ⁴ Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bik'ehgo nohwinchọ'híí bighą Jesus n'ídeltj, díí nchọ'go nagowaahíí yits'ą' nohwiníł doleelgo: ⁵ Kodí' hik'e dahazhį' Bik'ehgo'ihí'nań dážhọ ba'ihégošį le'. Doleelgo at'éé. ⁶ Nohwiká ánniidgo Christ biłgoch'oba'íí biyi' onohwinil n'íí dagoshch'į' bits'ą'zhį' ádaasohdzaahíí, la'íí yati' baa gozhóni lahgo at'éhi bich'į'go daahosohkaihíí baa shil díyagot'éé: ⁷ Díí ba'ashhahyú yati' baa gozhóni doo la' nanást'ąą da; áídá' nnee la' nohwił nadaagokigo ádaanohwile'hi la'íí Christ nht'éégo baa na'gon'íí lahgo ádaile'go hádaat'j. ⁸ Áídá' néé dagohíí yaaká'dí' nal'a'á ndi yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosiiłn'íí lahgo at'éégo nohwił nagoln'iyúgo, án góyéégo bángodot'aal. ⁹ Da'ádaade'niid n'íí k'ehgo gánádish'niih, Nnee la' yati' baa gozhóni nádaagodo'ąą n'íí lahgo at'éégo yaa nohwił nagoln'iyúgo, án góyéégo bángodot'aal.

¹⁰ Ágádishñiigo ya' nñee bił daansħoq hileeh née, née Bik'ehgo'ihinañ zhá bił nshoq hishleeēh née? Ya' nñee bił daagoyikshóqo hasht'íí gá? Dah, t'ah nñee bił daagoyikshóqo hasht'ííyúgo doo Christ bá na'isiidgo at'éé da. ¹¹ Áídá' shik'ííyú, yati' baa gozhóni baa nagoshñi'íí doo nñee bik'ehgo alzáhi at'éé dahíí bídaagonoksihgo hasht'íí. ¹² Doo nñee bits'á'dí' nádiiné'i at'éé da, doo shił ch'et'áá da, áídá' Jesus Christ shił ch'í'nah áyílaahihi bee bígosíłsııd. ¹³ Jews daanlíni bi'okáahíí bikísk'eh ánsht'ee n'íí ba'ikodaanohsi, Bik'ehgo'ihinañ daayokáahíí ha'ánáłséhíí nyeego biniidaagonk't'éégo shinagha nakai ni', da'íłií hishchiigo ch'éh at'ııd: ¹⁴ Jews daanlíni bi'okáah bikísk'eh ánsht'eedá' dashíí bił hat'í'ihíí bił dáłedaahonsdzaahi bitisgo gonsáá ni', bits'á'dí' hadaalinelt'áni bi'at'e' bikísk'eh ánsht'eego dázhq hásh't'íí ni'. ¹⁵ Áídá' doo hwahá goshlee dadá' Bik'ehgo'ihinañ hashíłt'ıı, ła'íí shaa ch'oba'íí bee shiká áñniidá', ¹⁶ BiYe' shił ch'í'nah áyílaa, nñee doo Jews daanliı dahíí bitahyú baa nagoshñi' doleelhií bighá shiká áñniid; áídí' doo hadín dagoshch'ı' baa bił nagoshñi' da ni': ¹⁷ ła'íí Jerúsalemyú dashínktségo Jesus binadaal'a'áhíí doo bich'ı' oyáá da; áídá' Arabiayú oyáá ni', áídí' Damáscusyú nánsdzaa. ¹⁸ Áídí' taadn łegodzaago Jerúsalemyú Peter bich'ı' oyáá, ákú ashdla'ádah bił sheiskáa. ¹⁹ Jesus binadaal'a'á ła'ihíí dałá'á zhá hish'ıı ni', nohweBik'ehñ bik'isn, James holzéhi. ²⁰ Bik'ehgo'ihinañ shá yígółsı, doo lé'ishchoo dago díí bee nohwich'ı' k'e'eshchiihíí. ²¹ Áı bikédı'go ni' Sýria ła'íí Cilícia daagolzeeyú nıyáá; ²² Judéagee

ha'ánázéh nagoznili Christ daayokaqahí doo hwahá daashiktséh dadá': ²³ Díí zhá shaa ch'iniigo daidezts'aa, Án nohwiniidaagodeláa n'íí, odlá' da'ííí yilchíigo ch'éh át'íí n'íí, da'án k'adíí da'ái odlá' n'íí yaa yánáltih laa, ch'inií. ²⁴ Áík'ehgo shíí shigha Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzı lək'e.

2

¹ Áídí' díí'ts'adah legodzaago Jerúsalemyú Bárnabas la'íí Titus bił onanáshkai. ² Jerúsalemyú nádishdáh doleełí shıł ch'í'nah alzaago onásdzaa, doo Jews daanliı dahíí bitahyú yati' baa gozhóni baa yánáshtihíí ákú baa nadaagosisni', nnee nkt'éego daach'idnłsiníí zhá dasahńdi baa bił nadaagosisni', doo ágásdzaa dayúgo dánko da'ılıızhı' na'isiidhi at'éé, dánko da'ılıızhı' na'sızıid doleełhi at'éé. ³ Ákú Titus holzéhi bił nash'aashi, Circumcise ánidolne', doo hak'i daabiłnıid da, Greek nliı ndi: ⁴ Nnee la' nohwik'isyú ádaadil'iiníí hah ádaabidines'ıid, áí Jews bich'ı' begoz'aaníí bee isnáh daandliı n'íí Christ bits'á' nohwinilhiı yıdaagołsiıhgo, isnáh ánádaanohwıde'go hah ádaanest'ıid: ⁵ Áí doo hodaayéelts'aa da ni', déť'ihézhı' ndi; yati' baa gozhóni da'ańiihíí dayúweh nohwitahyú begoldoh doleełhíí bigha. ⁶ Nnee daach'idnłsiníí, (ágádaat'eesha' ndi doo shıł hago'at'éé da: Bik'ehgo'ihí'nań nnee dawa dáłekt'eego yaa natsekees:) áí nnee nkt'éego baa ch'iniihíí díí baa yashti'íí doo hak'i la' baa dahnágóst'áá golzeego shıł nagolni' da: ⁷ Ndihiı Peter, nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'ı' yati' baa gozhóni yaa yánáltihgo baa det'aqahíí

k'ehgo shíí, n̄nee doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí bich'í' yati' baa gozhóni baa yánáshtihgo shaa det'aągo yídaagosı̄ıd; ⁸ (Bik'ehgo'ihinań, Peter n̄nee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'í' yides'a'dá' binkááyú na'iziidíí, da'án shíí áldó' shinkááyú na'iziid, doo Jews daanliı̄ı dahíí bich'í' yánáshtihgo;) ⁹ Áík'ehgo James, Céphas, la'ı̄ı John, n̄dzilgo bi'okąąh yee ínashood yit'ááh naziiníí k'ehgo baa nats'gokeesíí, Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'ı̄ı shaa det'aąhı̄ı yídaagosı̄ıdá', bił dała' daasiidliı̄ıgo Barnabas hik'e shíí kıl lák'edaadelniı̄ıgo gádaanohwiłniı̄ı, Nohwı̄ı doo Jews daanliı̄ı dahíí bich'í' noh'aash, née circumcise ádaabi'deszaahíí bich'í' dekai. ¹⁰ Díı̄ı zhá gánádaanohwiłdo'niı̄ı, Tédaat'iyéhı̄ı bínádaahniı̄ı; áı̄ı shı̄ıı dawa bee biká hásht'ı̄ı ni'. ¹¹ Áı̄ıdı̄ı Peter Antiochyú nyaadá' doo bik'ehyú adzaa dahíí bighą dábiniizhı̄ı' áldéniı̄ı ni'. ¹² James odais'a'ı̄ı t'ah doo hikáh dadá', Peter doo Jews daanliı̄ı dahíí yił da'iyąą: áı̄ıdá' áı̄ı n̄neehı̄ı hikaidá' t'aązhı̄ı' áınzı̄ıgo its'a'ı̄ıdeltı̄ı, circumcise zhińéégo daanliinı̄ı yénáldzidhı̄ı bighą. ¹³ Áı̄ıdı̄ı Jews daanliı̄ı la'ihı̄ı Peter adzaahı̄ı bighą bıı́ áldó' t'aązhı̄ı' ádaaszaa lék'e, Barnabas ndi itah ágát'éé silı̄ı. ¹⁴ Áı̄ı n̄neehı̄ı yati' baa gozhóni biyi'dı̄ı' da'anı̄ıhı̄ı doo bikísk'eh ádaat'ee dahíı́ bígosı̄ısı̄ıdá' dawa bińááł Peter gáldéniı̄ı, Ni, Jew nı̄ıı ndi doo Jews daanliı̄ı dahı̄ı ádaat'eehı̄ı k'ehgo ánt'ééyúgo, doo Jews k'ehgo da, hant'é bighą doo Jews daanliı̄ı dahı̄ı dabı̄ıni'aąyú Jews ádaat'eehı̄ı k'ehgo ádaanoht'eego nkt'éé, daabiłniı̄ı ląą? ¹⁵ Doo Jews daanliı̄ı dahı̄ı doo bik'ehyú ádaat'ee da, áı̄ıdá' néé, Jews daandliı̄ıgo daagosı̄ıdliinı̄ı, doo

áí k'ehgo ádaant'ee da. ¹⁶ Díí bídaagonlzi, doo
 Jews bich'ì' begoz'aaníí bikísk'eh ánách'ot'ììhíí
 bighą Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú
 ách'ít'ée da, áídá' Jesus Christ ch'odlaąhíí
 zhá bighą: áík'ehgo danée ndi Jesus Christ
 daahosiidlaąd, Christ daahohiidlaąhíí bighą
 Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daanohwiłnii
 doleełgo, doo begoz'aaníí bikísk'eh ánadaahiit'ììhíí
 bighą da: nnee doo ła' begoz'aaníí yikísk'eh
 ánát'ììhíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee
 dábik'ehyú át'ée da. ¹⁷ Áídá' Christ biláhyú
 nł'éeęo ádaat'ee daanohwił'idi'nii hádaahiit'ìídá',
 née Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo bikísk'eh
 ádaant'ee dago nohwigozìidyúgo, ya' áí bighą Christ
 nchọ'íí bich'ì' nohwelnáá née? Dah, da'anii doo
 ágát'ée da. ¹⁸ Dant'éhéta yó'odii'ąągo baa yashti'
 n'íí nł'éeęo baa yánashtih lęk'eyúgo, shíí nnee
 ıłsihi nshłìigo shígózi. ¹⁹ Jews bich'ì' begoz'aaníí
 doo bikísk'eh ánánsht'ee dahíí bighą begoz'aaníí
 bich'ì' dasitsáá, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań zhá
 bich'ì' hinshnaa. ²⁰ Ts'ılma'áhi biká' Christ bıl
 dasitsáá, ndi hinshnaa; áídá' doo shíí hinshnaa da,
 Christ shiyi' golłigo án bee hinshnaa: k'adíí shits'í
 bee nashaahíí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' hoshdlaągo
 bee nashaa, án bıl nshọqgo bi'ihí'na' shá nyiné'go
 shá daztsáą. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań bılgoch'oba'íí
 bee Christ nohwainłt'íníí doo da'ılı hosh'níí da:
 Jews bich'ì' begoz'aaníí bee nnee dábik'ehyú
 ádaat'ee daasilijyúgo, Christ daztsáąhííshą' doo
 ılıí da hileeh.

3

¹ Galatiagee daagonohłni, doo daagonohsąą

dahíí, hadín láá k'izénohwideznilgo da'aniigo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee da daasolijí? Nohwíí nohwinadzahgee Jesus Christ tsj'ikna'áhi bíheskał n'íí, ya' yati' bee doo nohwil ch'í'nah alzaa da lán gá? ² Díí zhá nanohwíadaadishkid, Ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighą Holy Spirit nohwaa daadest'ąą née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdlaąhíí bighą née? ³ Nt'é bighą áík'ehgo doo daagonohsaą da? Ya' Holy Spirit bee ínashood daasolijí, n'íí k'adíí dánohwíí ánadaaht'ijíííí bee hadaanohwi'deszaa née? ⁴ Ya' da'ílíízhí' láągo goyéégo nohwich'í' nagoyaa lán gá? Da lán shí go'íí. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit nohwaa daizné'íí, la'íí nohwitahyú godiyihgo ánát'ijííí, ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighą ánát'ijí née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdlaąhíí bighą ánát'ijí née? ⁶ Da'anii nohwi'odla'híí bighą. Ágát'éégo Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yosdlaąd, áík'ehgo bi'odla'híí bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag lék'e. ⁷ Áí bighą díí bídaagonołsı le', nnee bi'odla' daagolíníí áí da'anii Abraham bichągháshé daanlijí. ⁸ Doo Jews daanlijí dahíí Christ daayodlaąhíí bighą bincho'íí yits'á'zhí' Bik'ehgo'ihí'nań ch'ínadaabidoníííí dabínsédá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií ch'í'nah alzaa, áí dabínsédá' yati' baa gozhóni Abraham bich'í' yá'iti' gáníigo, Nnee iltah at'éégo hadaazt'ííí dawa ni ninkááyú biyaa gozhóq doleeł, nii. ⁹ Áík'ehgo nnee Christ daayodlaąhíí hik'e Abraham, Bik'ehgo'ihí'nań yodlaąhíí, bilgo biyaa daagozhóni at'éé. ¹⁰ Áídá' Jews bich'í'

begoz'aaníí bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhá dávik'eh daanzini dawa bił ch'ídaagosdíní ádaat'ee: gáníigo bek'e'shchij, Nnee daantúígee begoz'aaníí naltsoos besi'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí, la'íí doo ye'ánát'ijł dahíí bił ch'ígodíni at'éé. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nnee doo la' Jews bich'j' begoz'aaníí yikísk'eh at'ééhíí zhá bigha dávik'ehyú át'ééhíí nt'éégo bigózi, bek'e'shchiiníí gáníihíí bigha, Hadín dávik'ehyú át'ééhíí odlą' zhá yee hínaa doleel. ¹² Jews bich'j' begoz'aaníí, da'ohdlaayúgo zhá hasdahkáh, doo nohwilńii da, ádá' gánohwilńii, Begoz'aaníí áníihíí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo dahazh' daahohnaa doleel. ¹³ Jews bich'j' begoz'aaníí bee bił ch'ígodíni bits'á'zhj' Christ bidikíí yee nadaanohwihesńii, dabíí nohwá bił ch'ígodijhíí silij, gáníigo bek'e'shchijhíí bigha, Hadín tsj'ılma'áhi biká'dí' nahitj'ihíí bił ch'ígodíni at'éé, ńii: ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yá hadzii n'íí Jesus Christ biláhyú doo Jews daanlij dahíí aldo' daabiyéé doleelhíí bigha adzaa; la'íí néé Jews daandliiníí, doo Jews daanlij dahíí biłgo nohwí'odlą' binkááyú Holy Spirit, nohwa'det'ąą n'íí, daanohwíyéé doleel. ¹⁵ Shik'íyú, nnee ánádaat'ijłkíí baa nohwil nagoshńigo nohwil ch'í'nah ashle'; nnee la' biyééhíí la' yaa yidin'ąągo naltsoos bee niłtsoozíí doo hadín yiká' nnánótij at'éé da, dagohíí yínágodó'aah at'éé da. ¹⁶ Abraham la'íí bits'á'dí' hadaakłchihíí ba'det'aaníí bee bich'j' ha'odzii. Hadaakłchihíí ląągo doo ńii da, ádá' dałá'á zhá ba'det'ąą, ńii, aí Christ. ¹⁷ Díńko

áldishnii, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Abraham bilgo la'det'aanii Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań ndzilgo áyúílaa, áídí' dí'í' gonenadinhií biká'yú tadin legodzaa bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nań Abraham bits'á'dí' hadaakishchiinií yángon'áá lək'e; ndi áí yángon'áanii Bik'ehgo'ihí'nań hik'e Abraham bilgo la'det'áá n'íi doo yiká' nnánótij at'ee da, áí Abraham ba'det'aanii bee bich'ij' ha'odzii n'íi doo da'ílíi yółchíi át'ée da. ¹⁸ Abraham bits'á'dí' hadaakishchiinií yángon'áanii bikísk'eh ách'ít'éeego hasdách'igháhyúgo, Abraham ba'det'aanii doo bits'á'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań Abraham ya'den'áá n'íi zhá bee hasdách'igháh, áí Christ bee hasdách'igháh golzeego ágolzee. ¹⁹ Áík'ehgo begoz'aanii nt'é bighá alzaa? Nnee doo bik'ehyú ánadaat'ijł dahíi áí yee yídaagołsijh doleełhíi bighá, Abraham bits'á'dí' hadaakishchiinií dała'á zháhíi ba'det'aanii hígáh doleełzhij', Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanii Abraham hat'i'íi déł'ihézhij' yit'ááh nakai doleełgo yángon'áá; Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'dí'hi begoz'aanii yee nohwaa ndaagoz'áá, la'íi nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nań bigizhgee sizini binkááyú nohwaa daizné'. ²⁰ Igizhgee siziinií doo dała'á yigizhgee sizij da, nakiyúgo zhá yigizhgee sizij, ndi Bik'ehgo'ihí'nań Abraham dasahndi yich'ij' hadzii. ²¹ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanii ya' Abraham bits'á'dí' hadaakishchiinií ba'det'áá n'íi yókáal née? Dah, da'anii doo ágát'ée da: begoz'aanii be'ihí'naago nohwainé' lək'eyúgo, áí begoz'aanii bikísk'eh ádaant'eeýúgo dávik'ehyú ádaant'ee doleeł ni'. ²² Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií

gáníí, Nnee dawa nchọ'go ágot'eehíí ha'ábisnil, nni, áík'ehgo Jesus Christ daayodlaḡahyúgo zhá Bik'ehgo'ihí'nań ch'ídaabidońiilgo ba'det'aḡ n'íí begolne'. ²³ Áídá' Christ daahohiidlaḡago hasdáhiikáhíí t'ah doo nohwá ch'í'ótáḡ hileeh dadá', begoz'aaníí nohwebik'ehgo ádaant'ee ni', odlḡ'íí nohwá ch'í'ótáḡ silijzhí'. ²⁴ Begoz'aaníí lah nohwił ch'ígó'aahíí nlii ni', Christ bich'í' nnohwinííł doleełgo, án daahohiidlaḡahíí bighḡ Bik'ehgo'ihí'nań ch'ínádaanohtwinííł doleełgo. ²⁵ K'adíí odlḡ' nohwá ch'í'ótáḡ silijgo ilch'ígó'aahíí doo dayúweh nohwebik'eh da. ²⁶ Christ Jesus daahohdlaḡahíí bighḡ daanohtwigha Bik'ehgo'ihí'nań bichḡgháshé daanohtlii. ²⁷ Nohwíí baptize ánohtwi'deszaahíí bee Christ bił dała'á daasolijiyúgo, diyáḡé ádaagoch'idle'híí k'ehgo Christ ádaagosohdlaa. ²⁸ Jew nlii dagohíí Greek nlii doo daadohtni da, isnáh nlii dagohíí doo isnáh nlii da, nnee nlii dagohíí isdzán nlii doo daadohtni da; daanohtwigha Christ Jesus bił dała'á daanohtlii. ²⁹ Christ bíyéé daanohtliiyúgo, Abraham bits'á'dí' hakinolt'aaníí daanohtlii, Bik'ehgo'ihí'nań Abraham ya'den'áḡ n'íí nohwich'í' begolzaa.

4

¹ Díínko átdishnii, chḡgháshé la' bitaa bíyééhíí bíyéé doleeł ndi t'ah doo nnyééhdá' isnáh nliihíí k'ehgo at'éeé, bitaa bíyééhíí dawa yebik'eh doleeł ndi; ² Áídá' biłch'ígó'aahíí la'íí bíyéé doleełíí yebik'ehíí binádéz'ij, hagee bitaa yee bángon'áázhi'. ³ Da'ágát'éeégo née chḡgháshé k'ehgo daandliidá', díí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí

zhiñéego dantsé ilch'ígót'aahíi isnáh ádaanohwiłsı
 ni': ⁴ Áídá' dábik'eh ngonyaáago, Bik'ehgo'ihí'nań
 biYe' yides'a' lək'e, án isdzán bishchıı, Jews
 bich'ı' begoz'aanıı bit'ááhzhı' gozlıı, ⁵ Nnee
 áı begoz'aanıı isnáh ádaabiłsinıı bidikıı bee
 nanáyihılñiigo ch'ínáyinııı doleełgo gozlıı, néé
 Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlıı doleełgo.
⁶ Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanohlııhıı
 bigħa, biYe' biSpirit nohwııı yuñe' yides'a',
 Abba, shiTaa, ñiigo. ⁷ Áı bigħa doo dayúweh
 isnáh nlıı da, ndi Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé
 nlıı; bizhaazhé nlııyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bíyéehıı
 Christ biláhyú nıyéé doleeł. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nań doo
 hwahá bídaagonoııh dadá', bich'ı' da'ch'okáğhıı
 daazhógo ádaat'éhi daahohkáğhgo bi'isna'
 daanohlıı ni'. ⁹ Áídá' k'adíı Bik'ehgo'ihí'nań
 bídaagosoıııdádá', án nohwídaagosıııdádá' áldishñıı,
 hant'é bigħa dá ni'goszán biká' ágot'eehıı
 zhiñéego dantsé ilch'ígót'aahıı t'áğzhı' bich'ı'
 ánádaahñe'? Áı doo ndzil da, la'ıı da'ılínéhi
 ádaat'ee, áı bi'isna' daanohlııgo hánádaah'tıı néé?
¹⁰ Łahgee godilzıgo yołkaalıı, łahgee dahnáyitıhıı,
 łahgee goldohıı, łahgee lenágodáhıı daadinolıı
 ląá. ¹¹ Da'ılıızhı' nohwitahyú na'isiid ni' nsıgo
 ląágo natseskees. ¹² Shik'ııyú, ánsht'eehıı k'ehgo
 ádaanoht'ee doleełgo nádaanohwoshkáğh; shıhıı
 da'ádaanoht'eehıı k'ehgo ánsht'ee: Doo hagee
 shich'ı' nchı'go ádaahdzaa da ni'. ¹³ Dantsé yatı'
 baa gozhónıı bee nohwich'ı' yashti'dá' shits'ı
 baa dahgoz'ąago nohwaa niyááago bídaagonoıı.
¹⁴ Shits'ı baa dahgoz'aanıı bee nanohwı'dintaah
 ndi, doo da'ılínégo ádaasho'nıı da, doo shits'ą'zhı'

ádaasohdzaa da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'dí'híí k'ehgo ndaashidołtj, Christ Jesus ndaadołtj'ihíí k'ehgo ndaashidołtj. ¹⁵ Akú sídáádá' nohwił daagozhóó n'íí ya' doo bínádaałñiih da née? Dzaą nohwaa nagoshñi', bígonedzaayúgo dánohwíí nohwináá hadaasohñilgo shaa daasohñil doo ni'. ¹⁶ Da'anii ádishñiigo nohwich'í' yashti'híí bighą ya' nohwik'edaadinshñiihgo ádishñii daanohsı née? ¹⁷ Áí nñeehíí, nohwił ch'ídaago'aahgo ádaadil'iiníí, nł'éégo nohwich'í' yádaakti' ndi, doo da'anii nohwá nł'ée da; áí bee shits'á' nohkángo ánohwile'go, bíí zhiñéégo ádaanoht'ee daahłeehíí bighą ádaanohwiłñii. ¹⁸ Áídá' da'anii nł'éégo ágot'eehíí bighą nnee nł'éégo nohwich'í' yádaakti'ihíí nzhóó, dá bik'ehn, doo dashíí nohwił nashkaigee zhá da. ¹⁹ Shichągháshé daanohłni, isdzán ilchíigo bił nádi'nñiihíí k'ehgo nohwá shiniinágonł'éeé, Christ bi'at'e'íí beádaanoht'ee daasolijzhí', ²⁰ Nohwíí nohwaa shił nagokihíí bighą dák'ad hadó' akú nohwił daansłjı le' nsj, áík'ehgo iltah at'éégo bee nohwich'í' hadaasdzi' doleeł ni'. ²¹ Shił nadaagołni', nohwíí, Jews bich'í' begoz'aaní be'ádaanoht'ee hádaah't'iiníí, begoz'aaní áníhíí doo bídaagonłsı da gá? ²² Díík'ehgo nko bek'e'eshchjı, Abraham biye'ke naki lək'e, dał'a isdzán isnáh nłinihíí bizhaazhé, la'ihíí isdzán doo isnáh nłini dahíí bizhaazhé biłgo. ²³ Isdzán isnáh nłinihíí bizhaazhéhíí chągháshé dándaaoghileehíí k'ehgo gozljı, áídá' doo isnáh nłini dahíí bizhaazhéhíí Bik'ehgo'ihí'nań da'áníhíí k'ehgo begołnéhgo gozljı. ²⁴ Díí da'anii ánágot'jıhihi bee nohwił ch'ígót'aahi ádaat'ee: díí isdzané

nakihíí Bik'ehgo'ihinań hik'e nnee ląngot'ąą lęk'ehíí nakiyú ágot'ehi yá nazij; dała'á Agar holzéhi, chağhášé isnáh daaleehíí nyilchihi, ńń dzil Sinai golzeegee ngot'aaníí yá sizíni. ²⁵ Agar holzéhi Arabia biyi' dzil Sinai yá sizij, ńń dakú ni' biká' Jerúsalemhíí yaa nagolni', ńń bichağhášé bilgo isnáh daanlínihi. ²⁶ Áidá' Jerúsalem yaaká'yúhíí doo isnáh nlij da, aí née daanohwimaa nlij. ²⁷ Gáníigo bek'e'eshchij, Nil gozhóó le', doo ilchíí dahíí ńlíni, nichağhášé da'adiníhi; nil gozhóógo nnlwosh, doo nil nádi'diníih dahíí: isdzán biká' da'adíni n'íí isdzán biká' golíni n'íí bitisgo bichağhášé ląą. ²⁸ Shik'ííyú, Abraham ba'det'ąą n'íí k'ehgo Isaac gozlij, née aló' da'ái k'ehgo Abraham bichağhášé daandlij. ²⁹ Áidá'go ágót'eehíí k'ehgo, chağhášé ndaagoleehíí k'ehgo bi'dizhchiiníí, Holy Spirit binawodíí bee bi'dizhchiiníí yiniigodnłsį, dák'ad ndi da'ágągot'ee. ³⁰ Áidá' Bik'ehgo'ihinań biyati' hant'é níí gá? Gáníigo bek'e'eshchij, Isdzán isnáh nlíni bizhaazhé bilgo ch'ínenyóód; isnáh nlíni yishchínihíí bitaa biyéehíí doo biyéé hileeh da, isdzán doo isnáh nlíni dahíí bizhaazhéhíí zhá biyéé hileeh. ³¹ Áík'ehgo shik'ííyú, née isdzán isnáh nlíni doo bichağhášé daandlij da, isdzán doo isnáh nlíni dahíí bichağhášé daandlij.

5

¹ Christ ch'ínánohwińilhíí bighą nłdzilgo nasozij, Jews bich'į' begoz'aaníí doo bee isnáh náhdleehgo da, doo t'ąązhį' bee ik'ínádaadohgisgo da. ² Shíí Paul gánohwłdışńii, Circumcise ádaanohwi'deszaa

lək'eyúgo, nohwí Christ doo nohwíl daant'é da. ³ Nnee dała'á daanohtijee circumcise ádaanozwi'deszaahíí gádaanohwíldishñii, Jews bich'ì' begoz'aaníí dázho dawa bikísk'eh ádaanoht'eego goz'aa, doo lahzhì' zhà da. ⁴ Nohwí dahadínta begoz'aaníí bikísk'eh ánsht'eehíí bighà Bik'ehgo'ihì'nañ binadzahgee dávik'ehyú ánsht'ee daanohsiníí, Christ nohwich'ì'yúgo doo nt'é dago ádaanołsì; Bik'ehgo'ihì'nañ biłgoch'oba'íí doo hádaaht'ì dago bits'á'zhì' ádaahdzaa. ⁵ Néé Holy Spirit biláhyú daanozwi'odla' bee dávik'ehyú ádaant'ee doleekíí nohwá laalnéhíí ndaahóndliigo biba' ádaant'ee. ⁶ Jesus Christ bił dała'á ch'ilijyúgo, circumcise áko'deszaa dagohíí doo circumcise áko'deszaa da ndi doo hago'at'éé da; áidá' ko'odla'íí ko'ijóóníí bee ch'í'nah hileehíí zhà iljí. ⁷ Ihách'ideskaihíí k'ehgo nht'éégo hohkeek ní; hadín láq nohwíl godishkish lán, da'anii ágot'eehíí doo dayúweh bikísk'eh ádaanoht'ee da k'adíí? ⁸ Hant'é k'ihzhì' ádaanohwizlaahíí Bik'ehgo'ihì'nañ nohwich'ì' ánniidíí doo bits'á'dí'gohi at'éé da. ⁹ Bán benilzoolé da'ayáhágo ik'áán nást'ódíí dahot'éhé daabíndiłsołhíí k'ehgo doo nzhoo dahíí da'ayáhágo bitah dench'aadgo dawa daayiłchoo. ¹⁰ NohweBik'ehñ biláhyú nohwaa da'oshíí, laho iłch'ígót'aahíí dá baa natseskeesíí k'ehgo nohwíí aldó' baa natsídaahkeesgo doo nádaagodoh'aah da doleek: hadín nohwíl daagodikishíí, án baa yádotih. ¹¹ Shik'ííyú, circumcise ádaanozwi'dolne' dishñiigo nashaa lək'eyúgo, doo shiniidaagoch'inłsì le'at'éé da. Ágádishñiigo nashaa lək'eyúgohíí, tsì'ihna'áhi doo baa yashti' le'at'éé da, áík'ehgo Jews daanliiníí

doo dayúweh shich'ì' hadaashkee le'at'éé da.
¹² Hadín nohwil daagodikishíi nohwits'á'zhì' nó'níí' dadó'. ¹³ Shik'íyú, dawa bil ch'í'ótáahí bich'ì' nohwí'dokeed ni'; áídá' doo áí bighá nchò'go ánádaahiit'ìlgo nohwá bil ch'í'ótáa daanohsì da, ndi hì' daanojhó'ógo hì' ch'odaahnii.
¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaní dawa díinko yati' da'áhi bee lalzaa; Nit'ahdí' gólíníi ni' nzhò' le', dání idil njoqhíi k'ehgo. ¹⁵ Áídá' dat'ógo ilch'ì' daadolghashyúgo, ilch'ì' nadaagonolkaadyúgo, ídaa daagonohdzaa, dánko aal daalolghal ako.
¹⁶ Díi gánohwíldishnii, Holy Spirit bee hohkaah le', áik'ehgo nohwits'í nchò'go hádaat'iiníi doo beda'ol'ìi da. ¹⁷ Ko'at'e' nchò'íi Holy Spirit yich'ì' nagonlkaad, la'íi Holy Spirit ko'at'e' nchò'íi yich'ì' nagonlkaad: díi doo ilch'ì' lè't'ee da; áí bighá doo dahádaaht'ìyú ánádaaht'ìl da. ¹⁸ Holy Spirit nadaanoht'ìyúgo, Jews bich'ì' begoz'aaní doo bitl'áahyú ádaanoht'ee da. ¹⁹ Ko'at'e' nchò'íi díinko bebígozìh, nant'ì' na'idaahíi, iké' na'idaahíi, nchò'go natsíts'ikeesíi, nchò'íi doo bich'ì' t'áqzhì' ách'ít'éé dahíi, ²⁰ K'e'eshchín daach'okáahíi, ígonlgaashíi, ik'ech'inniihíi, la'ch'idit'áhíi, dawahá idáhách'it'iiníi, ha'ishkeehíi, ilch'ì' nagoch'inlkaadíi, ilts'á'zhì' ádaach'it'eehíi, la'íi da'anii ágot'eehíi yits'á'zhì'go ilch'ídaago'aahíi,
²¹ La' bíyéehíi idáhách'it'iiníi, its'izilheehíi, kol nágodeyisíi, nchò'íi baa goch'inliiníi, la'íi díi ba'ashhah aldó' nchò'go ánádaat'ìl'íi: da'adá' baa nohwil nadaagosisni' níi baa nohwil nanádaagoshni', díi ye'ánádaat'ìl'íi Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aaní doo bíyéé daaleh

da. ²² Áídá' nest'a' ch'il yiká' nánt'ihíí k'ehgo díínko Holy Spirit bits'á'dí'go begoz'áni at'éé, koł ijóóníí, koł gozhóóníí, koł nkegohen'ááníí, bágoch'oho'aakíí, dawa bich'í' ch'izhóóníí, ko'at'e' nkt'ééhíí, kegondliídíí, ²³ Kojíí yune' isht'egodnt'ééhíí, ídaa goch'idzaaníí: ágádaat'eehíí begoz'aaníí bits'á'dí' doo bándaa'got'aa da. ²⁴ Christ bíyéé daanliiníí bi'at'e' nchq'ihíí bił daanzhqqo yiká hádaat'íí n'íí tsj'ikna'áhi yídaayeskahíí k'ehgo yó'odaizné'. ²⁵ Holy Spirit bee daahin'naayúgo, da'án bee hiikaah le'. ²⁶ Doo itisyú ídaadéltjij da le', doo nchq'íí bich'í' daakíil'aa da le', doo la' bíyééhíí ídáhádaahiit'íígo nchq'go laa natsídaahiikees da le'.

6

¹ Shik'ííyú, nnee la' doo bik'ehyú adzaa dayúgo, nohwíí, Holy Spirit bee nasoziiiníí, án baa daach'ohba'go bich'í' yádaakti'go t'aaqzhí' nkt'éégo nkenánohołteeh; ni aldo' dánko áik'ehgo nanídi'notaahi at'ééhíí baa natsínkees. ² Nyeego nohwich'í' nadaagowaagee lił ch'odaahnii le', áí bee Christ yegos'aaníí beda'ol'íí doleeł. ³ Nnee doo nt'éhi k'a'at'éé da ndi, doo sihgo ánsht'ee da, nzjyúgo, ích'í' nach'áhi at'éé. ⁴ Áídá' nnee dała'á daantjijee ye'ánát'ííhíí hago'at'ééhíí ídineł'íí le', áik'ehgo dabíí bi'at'e' nzhqqyúgo, áí yaa bił gozhqó doleeł, doo la'i nnee ye'ánát'ííhíí bigha da. ⁵ Nnee dabíí biyíl dahyoweehíí k'ehgo nnee daantjijee bi'at'e' doo nzhqo dayúgo dabíí nabikt'og. ⁶ Hadín Bik'ehgo'ihina' biyati' baa bił ch'ígót'aahíí, bíyééhíí nkt'éhíhíí dawa lahzhí' hadín bił ch'ígót'aahíí yaa yihinił le'.

⁷ Doo ích'ì' nadaahch'aa da le'; Bik'ehgo'ihì'nañ doo hagot'éégo bich'ì' na'ich'áhi at'éé da: nnee nt'é k'edileehíí da'ái náyihigéshi at'éé.

⁸ Hadín bi'at'e' nchq'íí yee k'edileeyúgo ídił ch'ígódeehi at'éé; áídá' Holy Spirit yee k'edileeyúgo Holy Spirit bits'á'dí' yaaká'yú dahazhì' ihì'naahíí yink't'áni at'éé.

⁹ Nzhq̄q̄go ánádaahiit'ìłkí doo bik'e hìk'áh da le': dayúweh ágádaahiit'ìyúgo nkt'éégo da'inlt'aa.

¹⁰ Áík'ehgo nohwá ch'ígót'aa'dá' halaq̄ nnee dawa bich'ì' nkt'éégo ánádaahiit'ìł le', ndi nnee Bik'ehgo'ihì'nañ daayodlaq̄go bichagháshé daanliiníí itisgo ádaanzì le'.

¹¹ Díí nchaago k'eshchiiiníí dashíí nohwich'ì' k'eshìłchíni daah'ìí.

¹² Nnee dabíí zhá nkt'éégo daabineł'úgo hádaat'iiníí circumcise ádaanohwi'dolneh daanohwiłnii; Christ bits'ìłna'áhi yaa yádaakti'yúgo dánko biniidaagonkt'éé doleelhíí bigha ádaanohwiłnii.

¹³ Dabíí circumcise ádaabi'deszaa ndi begoz'aaníí doo dawa yikísk'eh ádaat'ee da; áídá' nohwíí da'ádaanohwiłniigo circumcise ádaanohwi'deszaahíí yee ídaa da'odlígo yádaakti'híí bigha circumcise ádaanohwi'dolniłgo hádaat'ìí.

¹⁴ Doo nt'é bee ída'oshdlígo yashti' da, Jesus Christ nohweBik'ehñ ts'ìłna'áhi yiká' daztsaq̄híí zhá bee ída'oshdlígo yashti'go Bik'ehgo'ihì'nañ áshíłsì le', áí bee ni'gosdzán biká' ágot'eehíí daztsaq̄híí k'ehgo shich'ì' at'éé, la'íí shíí al'dó' ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dasiitsaq̄híí k'ehgo bich'ì' ánsht'ee.

¹⁵ Christ Jesus bił dała'á daanohłiyúgo, circumcise ádaanohwi'deszaayúgo, dagohíí doo circumcise ádaanohwi'deszaa dayúgo, doo íłł da, ndi ánídégo

ánádaanohwi'deszaahíí zhá ílíí. ¹⁶ Díí ádishñiihíí yikísk'eh daahikáhíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' ích'í'gont'ééhíí ła'íí bíłgoch'oba'íí bee yich'í' goz'ąą le', áí da'anii Israel hat'i'íí daanliigo Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlii. ¹⁷ Kodí' godezt'i'go díí bighą doo hadín nashinł'óg da le': ík'idá' Jesus nohweBik'ehń bighą shid shiká'zhí' hit'ii. ¹⁸ Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń bíłgoch'oba'íí daanohwiyi' yuņe' begoz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049